

Umhverfis- og auðlindaráðherra
b.t. samráðsgáttar stjórnarráðsins
Skuggasundi 1
101 Reykjavík

Hafnarfirði, 16.11.2018

UMSÖGN UM BREYTINGU Á LÖGUM UM HOLLUSTUHÆTTI OG MENGUNARVARNIR

Með breytingu á lögnum á að fella úr gildi ákvæði um starfsheitið heilbrigðisfulltrúi og að ekki verði þörf ráðherra á leyfi ráðherra til þess að starfa sem heilbrigðisfulltrúi eða starfsmaður heilbrigðiseftirlits. Undirritaðri þykir þetta mjög miður enda um starfsheiti að ræða sem hefur áunnið sér mikið traust meðal landsmanna og eftirlitsþega sem undirgangast eftirlit heilbrigðisnefnda sveitarfélaga.

Heilbrigðisfulltrúar sinna eftirliti sem fellur undir yfirumsjón tveggja fagstofnana sem heyra undir tvö ólík ráðuneyti. Annars vegar hollustuhátta- og mengunarvarnareftirlit sem fellur undir yfirumsjón Umhverfisstofnunar og heyrir þá undir Umhverfisráðuneytið. Hins vegar matvælaeftirlit þar sem yfirumsjónarhlutverkið er hjá Matvælastofnun sem heyrir undir Atvinnuvega- og nýsköpunarráðuneytið. Með núverandi reglugerð nr. 571/2002 um menntun og skyldur heilbrigðisfulltrúa, sem myndi þá falla úr gildi miðað við kynntar breytingar, eru sett ákveðin skilyrði fyrir því að geta starfað sem heilbrigðisfulltrúi. Þar er m.a. krafa um ákveðnar greinar háskólamenntunar, krafa um starfsreynslu og námskeið um stjórnsýslu, lög og reglugerðir sem heilbrigðisfulltrúum ber að sjá um að sé framfylgt.

Í núverandi reglugerð um opinbert matvælaeftirlit eru gerðar kröfur um ákveðna þjálfun sem starfsmenn sem sinna matvælaeftirliti þurfa að undirgangast til þess að geta sinnt eftirliti. Með nýrri löggjöf EB. um matvælaeftirlit sem taka mun gildi á Íslandi 14. desember 2019 eru settar fram ítarlegri kröfur um óhlutdrægni starfsmanna sem sinna eftirliti. Janframt sem áherslur á áhrif opinbers eftirlits, stjórnsýslu og dómsmál eru þar tekin fram sem þekking sem opinberir eftirlitsmenn matvæla þurfa að hafa á reiðum höndum.

Þar sem heilbrigðisnefndir sveitarfélaganna lúta yfirstjórn tveggja stofnana þarf að vera til markviss farvegur sem tryggir það að starfsmenn nefndanna hljóti rétta þjálfun fyrir störf.

Heilbrigðisnefndir sveitarfélaganna eru tíu talsins og eru flestar hverjar mjög litlar stjórnsýslulegar einingar. Margar hverjar hafa einungis tvö til fjögur stöðugildi, þrátt fyrir að stærsta heilbrigðiseftirlitsvæði landsins hafi um tuttugu stöðugildi. Af þessu leiðir að geta þessara stofnana er mjög ólík hvað varðar möguleikann á þjálfun starfsmanna. Þar sem þau lúta yfirstjórn tveggja stofnana, hvers eftirlitsvið krefst ólíkrar þjálfunar, verður að vera til staðar farvegur þannig að starfsmenn heilbrigðisnefnda fái með markvissum hætti þjálfun á öllum þáttum þessara þriggja ólíkra meginstoða sem heilbrigðisfulltrúar sinna eftirliti með, þ.e. hollustuháttum, mengunarvörnum og matvælaeftirliti. Heilbrigðisfulltrúar þurfa flest allir að sinna eftirliti sem snýr að öllum þremur sviðunum, enda ekki bolmagn til þess að hafa einstaka sérfræðinga á hverju starfssviði líkt og tíðkast hjá stærri eftirlitsstofnunum.

Í ljósi fyrrnefnds, þ.e. að um sé að ræða margar litlar stjórnsýslueiningar, sem lúta yfirstjórn tveggja ólíkra fagstofnana, verður að vera skipulag á því með hvaða hætti starfsmenn hljóta þjálfun bæði í eftirlitsaðferðum, viðeigandi löggjöf og síðast en ekki síst í grunnatriðum stjórnsýsluréttar. Núverandi fyrirkomulag hefur því ýmsa kosti hvað þetta varðar og telur undirrituð óskynsamlegt að hætta með fyrirkomulag sem hefur gefið góða raun. Réttara væri að þróa þá þjálfun sem heilbrigðisfulltrúar þurfa að undirgangast enn frekar, t.d. með námi til diplómagráðu á háskólastigi.

Starfsheitið heilbrigðisfulltrúi er viðurkennt og virt bæði hjá eftirlitsþegum sem og almenningi í landinu. Heilbrigðisfulltrúar starfa í mikilli nánd við almenning og fyrirtæki landsins. Heilbrigðisfulltrúar verða í störfum sínum að virða þagnarskyldu m.a. vegna framleiðslu- og verslunarleyndar og starfa fyrir almenning og umhverfið í góðu samstarfi við eftirlitsþega. Starfsheitið auðveldar einnig aðkomu eftirlitsins inn í almenn fyrirtæki, sem oft á tíðum eru mjög smáir lögaðilar eða jafnvel einstaklingar. Því er mjög miður gangi umrædd breyting í gegn.

Einnig kemur fram í lögnum að til standi að framkvæmdarstjórar ráði heilbrigðisfulltrúa í stað heilbrigðisnefndar skv. núverandi lögum. Í bréfi borgarlögmanns til borgarráðs vegna ábyrgðar á heilbrigðisnefnd kemur fram: „Heilbrigðisnefnd Reykjavíkurborgar starfar á vegum borgarstjórnar skv. 1. mgr. 45. gr. laga um hollustuhætti og mengunarvarnir nr. 7/1998, samþykkt um stjórn Reykjavíkurborgar og fundarsköp borgarstjórnar nr. 715/2013 og er því á ábyrgð borgarstjórnar en ekki borgarstjóra. Samkvæmt 49. gr. laga nr. 7/1998 eru heilbrigðisfulltrúar ráðnir af heilbrigðisnefndum og starfa í umboði heilbrigðisnefndar. Heilbrigðisfulltrúar eru sjálfstæðir í starfi og bera einvörðungu ábyrgð gagnvart viðkomandi heilbrigðisnefnd. Borgarstjóri og aðrir stjórnendur Reykjavíkurborgar hafa því ekki boðvald yfir heilbrigðisfulltrúum þegar kemur að faglegu starfi þeirra.“

Mjög mikilvægt er að tryggja að þetta fyrirkomulag haldist með þessum hætti, ef halda á í heilbrigðisnefndir yfirhöfuð, þannig að heilbrigðisfulltrúar séu óháðir og sjálfstæðir í störfum sínum. Með þessum breytingum er verið að rýra sjálfstæði heilbrigðisfulltrúa gagnvart öðrum stjórnendum sveitarfélaga en heilbrigðisnefnd og stefna óhlutdrægni þeirra gagnvart hagsmunaöflum í hættu.

Virðingarfyllst,
Berglind Ósk Alfreðsdóttir